

KAKO SE JE OKREPILO POLITIČNO DELOVANJE SLOVENCEV Učb. str. 105-108

»Kdor koli more, naj pride, nihče naj doma ne ostane, ker zdaj se po pretečenih 1000 letih zbiramo prvič na Slovenskem pod milim nebom, in ta shod je vse drugače bolj imenitna reč, nego kakršnakoli druga veselica na tem svetu, ker tu za naše naj svetejše, pa najbolj zanemarjene pravice /.../. Pride naj vsak, bodi si kmet, nagornjak ali vincar. Samo če bomo iz vseh stanov izkušeni kaj sklepali in sklenoli, potem bomo kaj dosegli /.../. Na noge torej!«

(vabilo na tabor v Ljutomer, Slovenski narod, avgusta 1868)

• Kakšen pomen so imeli tabori za razvoj slovenske nacionalne zavesti?

1. Pomembna vloga čitalnic in taborov

Po **uvedbi dualizma** - ustavna doba:

- obnovilo se je politično življenje med Slovenci,
- pravica ustanavljati društva,
- enakopravnost narodov (jezik).

Narodno gibanje od 60. let 19. stol. se je postopoma **krepilo**: utrjevanju narodne zavesti med Slovenci.

ČITALNICE kulturna društva	TABORI velika ljudska zborovanja na prostem
<ul style="list-style-type: none"> • nastajale so v mestih in večjih trgih (prva je bila leta 1861 v Trstu), • meščani, • poglobljena dejavnost: kulturne prireditve (bésede) z igrami, s petjem, recitacijami, koncerti, predavanji... • potekale so v slovenskem jeziku, • delovanje je bilo tudi politično.	<ul style="list-style-type: none"> • potekali so ob nedeljah, med 1868 in 1871 • velike množice kmetov in meščanov, • govorniki so bili slovenski politiki in poslanci v deželnih zborih, • v govorih so zahtevali uresničitev zahtev programa Zedinjena Slovenija, • obravnavali so tudi gospodarska, socialna in lokalna vprašanja.

- Ugotovi glavna mesta slovenskih dežel.
- V kateri deželi je delovalo največ čitalnic?
- V kateri deželi je bilo organizirano največ taborov?

2. Ob koncu taborskega gibanja so se okrepila nasprotja med liberalno in konzervativno strujo slovenskih politikov:

liberalni del (mladoslovenci)	konzervativni del (staroslovenci)
<ul style="list-style-type: none"> • Podpiral je liberalne nazore, • izdajal časopis Slovenski narod, • geslo »Vse za domovino, omiko in svobodo«, • pomembni člani: Fran Levstik, Josip Jurčič, Josip Stritar, Ivan Tavčar, Valentin Zarnik.	<ul style="list-style-type: none"> • Podpiral je katoliško cerkev in katoliška načela, • izdajal časopis Slovenec, • geslo »Vse za vero, dom in cesarja«, • pomembni člani: Janez Bleiweis, Andrej Einspieler, Etbin Henrik Costa.

Slogaštvo - sodelovanje

Tako so bili slovenski politiki na volitvah uspešnejši napram nemškim strankam.

Sčasoma so se **nasprotja med liberalno in konzervativno strujo** zaostрила.

V obeh taborih je bilo vse več nasprotnikov politike sodelovanja.

3. Prve slovenske politične stranke

KATOLIŠKI TABOR	LIBERALNI TABOR	DELAVSKI TABOR
Voditelji Karel Klun, Fran Šuklje, Ivan Šušteršič	Voditelja Ivan Tavčar, Ivan Hribar	Voditelj Etbin Kristan
Najprej so ustanovili Katoliško politično društvo (1890), iz katerega je leta 1895 nastala Katoliška narodna stranka (preimenovana v Slovensko ljudsko stranko (SLS) . Od volitev leta 1907 je bila najmočnejša stranka na Slovenskem.	Najprej je bilo ustanovljeno liberalno Slovensko društvo (1891), iz katerega je leta 1894 nastala Narodna stranka (preimenovana v Narodno napredno stranko (NNS) .	Osrednja stranka je bila Jugoslovanska socialdemokratska stranka (JSDS) , ustanovljena leta 1896 in del vsedržavne avstrijske socialdemokratske stranke. Pomembna je postala po uvedbi splošne in enake volilne pravice.
SLS se je zavzemala za: <ul style="list-style-type: none"> • uskladitev vseh področij življenja z načeli katoliške vere, • enakopravnost Slovencev z drugimi narodi v monarhiji • pomembnejšo vlogo cerkve v družbi, • splošno in enako volilno pravico, • reševanje stisk malega kmeta, v pomoč kateremu je ustanavljala zadruge, • za pomoč delavcem in malim obrtnikom.	Liberalci so se zavzemali za: <ul style="list-style-type: none"> • gospodarski liberalizem (kapitalistični razvoj), • liberalizem, • enakopravnost Slovencev z drugimi narodi v monarhiji, • uvedbo splošne, toda neenake volilne pravice, • manjšo vlogo cerkve v družbi.	Delavska stranka se je zavzemala za: <ul style="list-style-type: none"> • pravice in boljši položaj delavcev, • splošno in enako volilno pravico, • zrušitev kapitalizma, • povezavo delavcev v vseh južnoslovanskih deželah v Avstro-Ogrski, • ustanavljanje sindikatov in delavskih zadrug.
V stranki so imeli odločilen vpliv duhovniki. Njeni volivci so bili pretežno kmetje, delavci in nižji uradniki.	Volivci liberalnega tabora so bili meščani, podjetniki in veliki vaški posestniki.	Volivci delavskega tabora so bili delavci, pa tudi nekateri izobraženci.

4. Politični načrti Slovencev ob prelomu stoletja

Slovenci v Avstro-Ogrski, vdani cesarju in avstrijski monarhiji.

Zaradi nemškega in italijanskega pritiska so se čutili v **neenakopravnem položaju**; ogroženost in strah, da se bodo Slovenci »utopili« med drugimi narodi.

Preureditev avstrijske monarhije, v kateri naj bi imeli Slovenci enakopraven položaj

Ideje, da bi se povezali z drugimi narodi:

Jugoslovanska ideja

Podpirala je povezovanje južnoslovanskih narodov.

Večina slovenskih politikov jo je podpirala.

Slovenci, Hrvati in Srbi se dobro razumejo, saj govorijo podoben jezik

Trialistična preureditev	Neoilirsko gibanje	Preporodovci
<ul style="list-style-type: none"> • predvidevala je povezavo Slovencev, Hrvatov in Srbov v Avstro-Ogrski; • združili naj bi se v posebno jugoslovansko politično enoto, ki bi postala tretji avtonomni del v habsburški monarhiji, • podpora je bila velika.	<ul style="list-style-type: none"> • zagovarjalo je popolno združitev Slovencev, Srbov in Hrvatov v habsburški monarhiji, ne glede na razlike v kulturi, jeziku, veri in pisavi, • majhna podpora.	<ul style="list-style-type: none"> • tajna organizacija jugoslovansko usmerjenih dijakov in študentov; • glasilo Preporod; • so za nastanek samostojne jugoslovanske države, združitev južnih Slovanov okoli Srbije, • majhna podpora.